

KRISTUS, HIERARCHIE A LIDSTVO

Hans-Werner Schroeder

V předchozích kapitolách jsme na rozhodujících místech opakovaně hovořili o Kristu. Z toho mohla vzejít otázka, jak vůbec chápat vztah jeho samotného a Boha vůbec, čili Otce, Syna i Ducha svátého, k andělským hierarchiím. Tato otázka nás nyní zároveň přivede ke shrnutí dosavadních výkladů.

Když si člověk představí devět andělských říší nad člověkem až po cherubíny a serafíny, stojí Bůh ještě nad tou nevyšší z nich, nad serafíny. Serafíni jediní mohou snést pohled na Boha a jeho bezprostřední blízkost. Jejich bytí je natolik mocné a vznešené, že přitom není stráveno mohutností a silou božského bytí.

Ovšem pouhá představa samotného Boha trůnícího nad hierarchiemi by nebyla příliš přesná. K lepšímu pochopení si můžeme pomoci následující představou vztahu lidského já k tělu a končetinám. Člověk může na jednu stranu říci: „Já“ jako věčná duchovní bytost člověka stojí *nad* tělesností, *vládne nad ní*. Na druhou stranu je já zároveň přítomno v těle a *vládne jím* tak, že je v něm skutečně přítomné, zejména tehdy, když člověk svou tělesnost aktivně používá. Například když jeden člověk k druhému natáhne ruku k pozdravu, tak asi neřekneme, že ve stisku ruky se setkávají jen „kůže a kosti“. Ruka je v takovou chvíli výrazem člověka jako takového. Ještě zřejmější je to u obličeje nebo u pohledu. Tělo ve svých jednotlivých částech i jako celek *není* člověkem, bytost člověka se ale skrze něj projevuje. Stejně tak je pro člověka setkání se světem andělů současně i setkáním s Bohem. V duchovních bytostech „dýchá“ zároveň Bůh sám, i když ne ve své nesmírné vše-moci, která by člověka okamžitě sežehla.

Ve své tělesnosti se člověk „vyžívá“ navenek, „extenzivně“. Na druhé straně má i možnost žít niterně, bez zapojení tělesnosti, „intenzivně“. Já se může jakoby stáhnout do sebe, koncentrovat se, například v přemýšlení se může oddělit od tělesnosti a být více samo sebou. V takových chvílích není „v“ těle, nýbrž, spočívajíc samo v sobě, je „nad“ tělem. Tento příklad nám pomáhá hlouběji pochopit, jaký je vztah mezi Bohem a andělskými kůry. Tento vztah lze přirovnat ke vztahu mezi člověkem a jeho tělem. Neboť andělé jsou jakoby tělesností boží, jsou rukama a nohama, které jednající Bůh používá při tvoření a udržování světa. Tak proniká božství andělské bytosti.

Připomeňme si jedno významné místo Starého zákona, které má možná co do činění s právě naznačeným vztahem Boha a jemu sloužících andělů. Hned na začátku bible, v první kapitole, se můžeme dočíst: „Tehdy Bůh řekl: ‚*Učiňme člověka k našemu obrazu, podle naší podoby!*‘“. Množné číslo v této výzvě zaměstnávalo teologii již mnohokrát. Lidé v něm

oprávněně spatřovali poukaz na mnohost tvůrčích bytostí, které Bohu slouží a skrze které Bůh tvoří, ve smyslu žalmů:

„Dobrořečte Hospodinu, jeho andělé,
vy mocní hrdinové, kteří jeho slovo konáte,
vy, kteří jeho slovo plníte poslušně!
Dobrořečte Hospodinu, všechny jeho zástupy,
vy, jeho služebníci, kteří jste mu po vůli!“
(Žalm 103,20n)

„Vichry činíš svými posly,
tvými služebníky jsou plameny!“
(Žalm 104,4)

(Tato slova se znovu objevují jako citát i v Listu Židům 1,7, jde tedy také o představu v duchu Nového zákona.)

Otčenáš rovněž odkazuje na spojení Boha s duchovními bytostmi, když se v něm říká: „Otče náš, jenž jsi v nebesích...“ - Bůh Otec proniká a naplňuje nebe svou silou. I v řeckém originále se nachází *množné číslo* nebesa - tedy jednotlivé stupně a sféry duchovního světa. Je to ovšem především sám Kristus, který tímto způsobem nepůsobí jen z vrchu, ale i zevnitř a skrze anděly.

Právě uvedené přirovnání nicméně vyžaduje ještě doplnění. Není totiž úplně přesné. Části lidského těla jsou samy o sobě nesamostatné a bezvládné. To ovšem neplatí o andělech. Hierarchické bytosti sice tvoří duchovní tělesnost Boha, jsou ale samy v nejvyšším smyslu bytostmi. Asi tak, jako kdyby naše srdce nebylo jen *tělesným* orgánem, ale *bytostí*, jejíž schopnosti by spočívaly v tom, sbírat životní síly, harmonizovat je a pak je zase vyslat k ostatním tělesným orgánům. Její duševní vlastností by byla nesobecká láska, a kromě toho by ve své vůli nechovala nic jiného než touhu nám celý život věrně a nesobecky sloužit. Tak jsou duchovní bytosti vybaveny různými silami a schopnostmi, které je činí cennými a nenahraditelnými pro celek světa. Každá z nich má „své“ místo v kosmu a svůj zvláštní úkol. Jejich vůle je zaměřena jen na to, aby těmito různými možnostmi sloužily Bohu.

V mnohosti duchovních bytostí je „rozprostřena“ boží plnost, která by jinak spočívala ukryta v základech bytí. Můžeme si představit hudební skladbu, symfonii, slyšitelnou realizaci do té doby skryté mnohosti, až vrchovatosti zvuků a jejich vztahů ve světě tónů. Dalo by se říci: Všechny ty zvuky zde byly jako možnost již předtím, než byla skladba složena a zahrána, a přece až tím se stává něco velmi zásadního. Přejít z možnosti do skutečnosti. Je to zároveň přechod do vyšší formy bytí a nové formy možností.

Tak vystupuje ze skryté, nerozvinuté plnosti boží zjevná plnost a mnohost andělských kůrů. V tom, co jen spočívalo v prazákladu bytí, se najednou rozvíjejí vztahy a napětí mezi bytostmi, „zvuky“ v jejich nesmírné šíři a bohatosti, která byla doposud možná, ale nebyla skutečná. Když se uskutečňuje, umožňuje něco nového, co ještě vůbec nebylo. Ve stvoření

andělů můžeme tušit - když to vyjádříme lidským obratem - první krok, kterým Bůh překonává sám sebe.

Kristus je ten, který žije v těchto mnohotvárných vztazích mezi bytostmi. Je tajuplným „středem stvoření“, vlastním „zprostředkovatelem“. Nejen mezi Bohem a světem, ale i mezi bytostmi světa navzájem.

Tak jako krev proudící ze srdce zprostředkuje život vesmíru buněk lidského těla, tak působí v kosmu duchovní i pozemská bytost Kristova jako skutečné srdce světa. V něm je stvrzena jednota světa a všech bytostí. Tohoto tajemství se dotýká Pavel v Listu Efeským, když říká:

„Až se naplní čas, uskuteční svůj plán a shromáždí všechno na nebi i na zemi do jednoty v Kristu.“ (Ef 1,10)

„Bůh ‚poddal všechno pod jeho nohy a jako hlavu všeho jej dal církvi, která je jeho tělem, totiž plností Toho, který naplňuje všechno ve všech.“ (Ef 1,22n)

V kapitole o působení prasil jsme narazili na otázku, zda andělské kůry, vesmírný orchestr duchovních mocností, nemusí mít svého „dirigenta“, aby se dosáhlo souzvuku nespočtu různých možností. A kdo vůbec určí, co se bude hrát?

V Kristu před sebou máme „dirigenta“ stvoření. Ne, že by bylo nutné vnější vedení a vnější síly. Souzvuk povstává právě z toho, že Kristus zevnitř spojuje světy a bytosti. On sám je přímo tím souzvukem. „Slovo“, které promlouvá, „melodie“, která zní skrze celý svět.

Některé bytosti se nicméně nacházejí v Kristově obzvláštní blízkosti. Tak můžeme o Michaelovi mluvit jako o „tváři“ Kristově a může z něj vyzařovat Kristova sluneční zář. Tak stojí i vůdce židovského národa - Bůh Starého zákona, Jahve - ve zcela zvláštní blízkosti Kristově. Také Mojžíš a Eliáš se objevují v Novém zákoně při proměnění na hoře po jeho boku při duchovním rozhovoru s ním. Zvláštní postavení mají i andělé, kteří zvěstují jeho zmrtvýchvstání.

V bytosti Kristově se božství „vlilo do celého světa“, působíc skrze andělské sféry, činíc hierarchické bytosti svými služebníky, posly, spolupracovníky. Tak žije Bůh „extenzivně“ s bytostmi světa, ale je u něj zároveň možnost - stejně jako u člověka - bytí o sobě, „intenzita“ boží, která dlí na trůnu *nad* všemi bytostmi světa, vše překonávající moc a velikost boží.

Kristovým vtělením jako člověka na zemi došlo v tomto vztahu ke zvláštní situaci. Země a člověk se tak stali novým středobodem vývoje. Když výše říkáme, že „místo“ Boha je *nad* hierarchiemi, musíme k tomu nyní dodat: Kristovým činem dosáhl Bůh až „dolů“ na zem. Kristus žije se Zemí a s lidmi. V určitém smyslu opustil nebe, ale vzal na sebe tajemství smrti a zla a proměnil je. Tím se dostal do jiného poměru k duchovnímu světu. Chceme se ještě pokusit tuto obtížnou představu pomocí několika málo slov trochu ozřejmit.

Zaprvé: Když jsme řekli, že Kristus opustil nebeský svět, nebylo to myšleno v absolutním smyslu. I člověk může být současně činný - více či méně vědomě - na různých rovinách své bytosti. Může například dobře a správně vykonávat nějakou zevní činnost, zároveň být ponořen ve svých myšlenkách nebo vzpomínkách a možná ještě jen tak mimochodem, „jedním uchem“, vyposlechnout rozhovor, který probíhá v jeho okolí. O Tomášovi Akvinském se například traduje, že občas zaměstnával dva písaře najednou diktováním dvou teologických děl.

Co je u člověka možné jen v malém a za cenu určité námahy, to si musíme u božské bytosti Kristovy představit jako ve všech ohledech vystupňované, jako jeho současnou přítomnost na různých úrovních bytí. Právě proto může být prostředníkem bytostí a středem světa, protože jeho božské vědomí zahrnuje všechny světové sféry. Tak musíme i slova o „sestupu“ z nebe, o opuštění andělského světa, chápat ne jako plné stažení se z těchto oblastí, ale jako zásadní změnu „těžiště“ jeho působení, které se přesouvá na Zemi, k lidem. Tam ho lze nalézt, „středobod“ světa se skrze něj ocitl na *Zemi*.

Tím získala Země a lidstvo na významu ve vesmírných souvislostech. Odpůrci moci dobře vědí, proč zaměřují svůj boj právě na člověka. Prostě to za to stojí: Do člověka je hodně „investováno“ a jeho cena je tak vysoká. Člověk je sice nedokonalý a nehotový, ale právě díky tomu je schopen vývoje jak on, tak skrze něj i jeho okolí. Člověk je místem, kde se kosmos může ještě *vyvíjet*.

Řekli jsme, že Bůh rozprostřením svého vlastního bytí do hierarchií učinil první krok k „překonání sebe sama“. Dalším, ohromujícím a neslýchaným krokem, bylo stvoření nedokonalé, ke svobodě určené bytosti - člověka. V odvaze, která s tím byla spojena, leží zároveň možnost vývoje, která je nedostupná bytostem, které jsou sice *dokonalé*, ale *nesvobodné*, to znamená vázané božskou vůlí.

U člověka pokračuje vývoj k vyšší dokonalosti. Kristus se s tímto vývojem spojil. A čím více lidé přijímají to, co vychází z Krista, tím více jsou v pravém smyslu „Kristovými bratry“ a tedy i „Syny Božími“. Tím více také vyrůstají do nového vztahu k andělským hierarchiím, o kterém bude řeč nyní, v poslední kapitole. Tohoto tajemství se na třech místech dotýká Nový zákon. Petr na ně poukazuje ve svém prvním listu (1Pt 1), když říká, že *člověku* je božím působením předáno něco, co „by rádi zahlédli sami andělé!“ (1Pt 1,12). Podobně musíme chápat jedno místo z Pavlova listu Efeským (Ef 3,10), kde se říká, že bůh chce skrze církve ukázat andělským bytostem (Archai a Exusiai) svou přerozmanitou moudrost. Patří sem i již citovaná Pavlova slova, že pro anděly bude rozhodující, co vychází z člověka (1K 6,3).

Skrze Kristův čin se „střed světa“ spojil se zemí. To má své důsledky pro *všechny* bytosti světa. Nejen pro člověka, ale i pro hierarchické bytosti, jež se na lidstvo začínají dívat jako na oblast, které nejen dávají, ale ze které mohou i přijímat.